ומשני **הכא.** גבי מקח וממכר עבוד רבנן מילתא כו׳ כלומר לכך תקנו ואמרו חכמים שיוכל לחזור עד שימשוך כל מקחו דבמר דעת הלוקח והמוכר אזלי רבנן דהכי ניחא לתרוייהו ניחא ליה ללוקח שיוכלו שניהן לחזור עד גמר משיכת כל המקח שאם תיזול יוכל הלוקח לחזור וגם ניחא ליה למוכר שאם תוקיר בתוך כך יחזור בו הלכך לדעת כן מכר מוכר וקנה לוקח שיחזרו בהן אפי׳ בשאה אחרונה ובסיפא דמילתיה דקאמר ראשון ראשון קנה היינו לפי שכל שאה ושאה משמשכו גגמרה שחורתו אבל גבי חלוקת קרקע ודאי ניחא להו להפטר מהר זה מזה ויזכה כל אחד ואחד בחלקו ויטרח בו דקדירה דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא והלכך התם קס דינא: ה״ג **האחין שחלקו.** ובשני אחין מיירי ומיהו ה״ה לג׳: **ובא בעל חוב.** דאבוהון: **בטלה מחלוקת.** אותה חלוקה בטלה וחוזרין וחולקין בשוה מן הנשאר: **ויתר.** הפסיד ואינו חוזר על אחיו כלל: **ורב אסי אמר.** לא בטלה מחלוקת ליטול מחלה מחלק אחיו כרב ולא ליתר כשמואל לגמרי אלא נוטל רביע קרקע משדה אחיו דהיינו חלי חליו או רביע יתן לו אחיו מעות דמלי אמר ליה אנא הוי מסליקנא ליה לבעל חוב בזוזי שהרי לא נתחייב לו אבי כי אם זוזי ולדידך נמי זוזי משליממנא. וטעמא מפרש לקמיה דמספקא ליה לי׳ כרב לי׳ כשמואל וממון המוטל בספק חולקין: **ורביע מעות.** כמו לו רביע מעות וכדתנן במס׳ יבמות (דף נ.) בפרק רבן גמליאל [ג] ועשה מאמר ונתן גט ובעל ואמרינן לו לו קתני. והכי פירושו יחזיר לו רביע חלקו לו קרקע לו מעות: **יורשין הוו.** תורת יורשין יש עליהם לפרוע בין כולן חובת אביהן דמשום חלוקה לא איסתלוק מקרקעי דידהו מבעל חוב דאבוהון דסבירא ליה לרב יש בירה הובר הדבר שזכה כל אחד בחלק הראוי לו ונמצא דלא לקחו זה מזה כלום. והוא הדין לענין חזרה ביובל דאיכא למאן דאמר [בכורות נב:] האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל לרב אין מחזירין וכיון דיורשין הוו הלכך מחלת חלקו יחזיר לו: **לקוחות דמו.** דאין בירה ונמצא שכל אחד נטל חלק אחיו וכאילו החליפו זה בחלקו של זה דמי והיינו לקוחות וכיון דלקוחות מינהו הא ודאי כלוקח שלא באחריות דמו ומיהו כלוקח באחריות דמי וחייב להחזיר לו מחלת מה שאכל אבל במעות יכול לסלקו הלכך יחזיר רביע קרקע כיורשין ורביע במעות כמוכר באחריות ותפוס לשון ראשון. כך פירש רבינו וכן הוא שאין ממש בהאי לשון אחרון דכל היכא דפליגי בגמרא תלתא תנאי או תלתא אמוראי כי האי גוונא שהאחד ספק לו הלכה כדברי מי מן השנים הרי הוא רגיל לתפוס כדברי שניהם במקצת סבירא ליה כי האי ובמקצת סבירא ליה כאידך אבל הכא כיון דמחייב ליה רב אסי להחזיר כל חלקו כרב בין קרקע ומעות אם כן באמאי קאי כשמואל הא רב ושמואל לא פליגי בהכי אם יסלקנו בקרקע או במעות אלא אם יחזיר לו חלקו אם לאו: **בכל הני שמעתתא מקמלין.** בשני אחין שחלקו ובא להן אח ובאחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהם שיקמיץ מחלקו ויתן לזה חלי השדה כרב דכיורשין דמו ומיהו לא בטלה מחלוקת לחזור ולחלוק בגורל אלא בלא גורל ויתן לו חלי השדה מאיזה לד שירצה ובלבד שיהא שוה כאידך חליה: **והלכתא בטלה מחלוקת.** היכא דחלקו שנים לשני חלקים ואחר כך בא להן אח ממדינת הים או חלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהם אי נמי אי טעו בחלוקה לחלוק ביניהן שדה שגזל אביהן ונמצא יוצאה מתחת יד אחד מהן ונמצא שמתחלה נטל האחד יותר מחבירו דחוזרים וחולקין בשוה דדמיא לבעל חוב שנטל חלקו של אחד מהן דחוזרין וחולקין בשוה וה״ה אם נטל חלי חלקו שצריך להפיל גורלות על הכל דלא פליג רב בנטל בעל חוב חלקו של אחד מהם בין כולו לחליו. ושמעינן נמי מהכא דהאחין שחלקו כיורשין דמו ולא כלקוחות: **שנשה שירדו לשום.** נכסי יתומין למזון האשה והבנות ואין שומת בית דין בפחות מג׳: **אחד אומר במנה.** דהיינו מאה זוזי ושנים אומרים במאתים או אחד אומר במאתים ושנים אומרים במנה: **בטל יחיד במיעוטו.** כלומר בטלו דברי היחיד מפני שהוא המעט וכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות: **אחד אומר במנה.** דהיינו כ״ה סלעים: **ואחד אומר בעשרים סלעים.** דהיינו ה׳ סלעים פחות: **ואחד אומר בשנים.** דהיינו חמשה סלעים יותר: **דידון במנה.** טעמא דכולהו מפרש ואזיל לקמיה: **בעשרים.** היינו פ׳ דינר: **בשנים.** הם מאה ועשרים דינר: **בג׳ דינר.** מן החמש סלעים שיש בין שנים הפחותין לוקחין החלי דהיינו י׳ דינרים ומוסיפין על של שמונים: **עושין שומא ביניהן ומשלשין.** כלומר חושבין בכמה חלוקים דהיינו ארבעים דינר שיש בשלשים יותר מאותו שאמר עשרים ומאותן ארבעים תידון בשלש דהיינו שלשה עשר דינר ושליש דינר על שמונים. וטעמא מפרש לקמיה [ע״ב]: **מילתא מציעתא.** דבר השוה הכרע בין שניהם הוסיף ה׳ על הממעיט ופותח חמשה מן המרבה ובדין הוא דתידון כוותיה במנה דהא תרוייהו של שלשים ושל מנה מודו דשוה מנה [ח]. ונראה בעיני דהוא הדין אם אמר בכ״ח סלעים דלא הוי מציעתא כל כך:

תשעים

ובא בעל חוב וטרף חלקו של **אחד** מהן. ומ״ת היאך טרף כל חלקו של אחד מהן הא כולן חייבין לפרוע חוב אביהן [א] ויטול מכל אחד חלקו המגיעו כדתניא בית נוחלין (לקמן דף קכד.) יצא עליהן שטר חוב בכור נותן פי שנים וי״ל דהכא מיירי כגון דעשאו אפותיקי ולא כאפותיקי דהמקבל (ב״מ דף קי:) דקאמר התם שאינו יכול לסלקו בזוזי דל״ב לרב אסי אמאי נוטל רביע במעות דמשמע דהוי מלי לסלוקי לבעל חוב בזוזי:

רב אמר בטלה מחלוקת. משמע דאי בעי לסלוקי בזוזי לא מלי ולהכי נמי מפרש טעמא דרב דיורשין הוו דאי כלקוחות באחריות הוו אמאי בטלה מחלוקת הא מלי לסלוקי בזוזי ותימה דמאי שנא מדרב אסי דאמרו רביע שהוא נוטל מכח יורשין קאמר רב אסי דיכול לסלקו במעות ושמא פליגי רב ורב אסי בסברא זו דאפי׳ אי כיורשין הוו מלי לסלוקי בזוזי לרב אסי משום דאמר ליה אנא לבעל חוב נמי מסליקנא בזוזי ורב אינו חושש לאותה סברא [ב] וא״ת מ״מ יתן לו מעות ויפדה הקרקע מיד בעל חוב דקי״ל בהמפקיד (שם דף לה.) דשומא הדרא לעולם וי״ל דנפקא מינה היכא דזבנה או אורתה (ג) דאמר התם דלא הדרא:

ורב אסי מספקא ליה אי כיורשין דמי אי כלקוחות דמי. ופירש הקונטר׳ שלא באחריות ותימה לרשב״א מנא ליה הא דילמא ודאי לאו כיורשין דמו אלא מספקא אי כלקוחות באחריות דמו או שלא באחריות דמו לכך נראה כפירוש שני שבקונטרס: **והלכתא** בטלה מחלוקת. הכא משמע דקי״ל דיש בירה מדפסקינן כרב ובסוף השולח (גיטין דף מח.) פירשתי: דמתורת

מסורת הש״ם

ח) ב״ק ט., ג) [בכורות מח.], ג) ל״ל חלק ועשה],

גליון הש״ם

גמרא **מספקא** ליה. עי׳ לעיל דף סב ע״ב תוס׳ ד״ה אימתי:

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה מילתא מלעיתא וכו׳ מודו דשוה מנה נמצא הך דאמר עשרים הוה יחיד ובטל במיעוטו ותרוייהו של עשרים ושל מנה נמי מודו דאינו שוה טפי ממנה ונמצא הך דאמר שלשים הוה יחיד ובטל במעוטו וגלאה בעיני: (ב) תוס׳ ד״ה רב וכו׳ אי אורתה או יהבה במתנה דאמרי׳ התם:

מוסף רש״י

האחים שחלקו. קרקע (ב״ק ט.). **בטלה מחלוקת.** אותה חלוקה בטלה וחוזרים וחולקים בשוה הנשאר: **ויתר.** אבד (שם). **רביע בקרקע.** יחזיר לו רביע חלקו לו קרקע לו מעות, **ורביע במעות.** לו רביע במעות, כמו דתנן ביבמות (נ:) חלץ ועשה בה מאמר ונתן גט ובעל (שם). **יורשין הן.** ועל שניהם לפרוע, הלכך מחלת חלקו יחזיר לו (שם). אי לקוחות הוו. ואין לו עליו כלום, הלכך רביע מאותו חלק המגיעו יפרע דה״ל ספק ממון וכל ממון המוטל בספק חולקים ואין טוטל עמו אלא רביע והלה יטול לסלקו לו בקרקע לו במעות. ל״פ ורביע במעות ממש, לבד רביע בקרקע (והיינו הני הן בקרקע) מספקא ליה לי׳ כיורשין דמו וחייב להחזיר לו מחלת חלקו לסלקו במעות, אי כלקוחות דמו ומיהו לוקח באחריות דמי וחייב להחזיר לו מחלת מה שאכל, אבל במעות יכול לסלקו, הלכך יחזיר רביע בקרקע כיורשים ורביע במעות כמוכר באחריות, ולשון ראשון שמעתי (שם).

מוסף תוספות

א. והלא הנכסים ערבין וכולן נכנסו תחת הבעלים. רשב״ם. ועי״ש מה שמתרץ. ב. דכיון דבעל חוב עליה דידיה הדר ולא הו״ל מעות לסלקו אין טענת אחיו בזה כלום. רשב״ם.

עין משפט נר מצוה

לב א מיי׳ פ״י מהל׳ נחלות הלכה ז סמג עשין לו טור וש״ע ח״מ סימן קעה סעי׳ ד:

לג ב מיי׳ פ״ב מהל׳ סכיסים הל׳ יב ופי״ז מהל׳ שמיטין הל׳ כ טוש״ע ח״מ סי׳ קעב סעיף ג:

לד ג ד מיי׳ פכ״ב מהל׳ מלוה ולוה הל׳ יד סמג עשין לד טור וש״ע ח״מ סימן קז סעיף ב:

רבינו גרשום

התם עבוד מילתא דניחא ליה למוכר וניחא ליה ללוקח דמצי למיהדר בהו ז) ומשו״ה מקמצין וגבי סיפא להיכא דאמר ליה כור בל׳ סאה בסלע אני מוכר לך משו״ה ראשון ראשון קנה דגמר ומקני ליה כל סאה וסאה בסלע: בטלה מחלוקת. וחוזרין וחולקין המותר בשוה: ויתר. ואינו נוטל מן האחין כלום מחלקו: קסבר האחין שחלקו יורשין הוו. ועל היורשין כולן לפרוע חובת אביהן ולא על אחד הלכך בטלה מחלוקת וחוזרין וחולקין ביניהן: לקוחות הוו. כל אחד מוכר לאחיו חלקו בשביל חלקו המגיע וכלוקחין זה מזה שלא באחריות דמי ואי טריף בעל חוב חלקו של אחד מהן אין חוזר הנטרף ליטול מאחין כלום אלא ויתר והפסיד: רב אסי אמר. זה אח שלא נטרף נותן לו רביע מחלקו בקרקע ורביע במעות דהיינו חצי חלקו. מספקא ליה אי יורשין הוו או לקוחות הוו. כלומר הא ודאי פשיטא ליה לרב אסי דכל לקוחות באחריות הן אבל הא מספקא ליה אי כיורשין הוו וכי היכי דיורשין לא מצי מיסלקי לבעל חוב אלא בקרקע גופה האי נמי הכי שקיל קרקע ואי כלקוחות הוי דכי היכי דלקוחות באחריות אתי בעל חוב וקא טריף לה מיניה ואתי לוקח למיהדר על המוכר מצי מסלק להו מוכר בזוזי הכא נמי האי יורש והואיל דמספקא ליה אי כיורשין הוו אי כלקוחות הוו נוטל רביע בקרקע כיורש ורביע במעות כלוקח: אמר רב פפא הלכתא בכל הני שמעתתא [מקמצין]. דאמרינן לעיל בבא להן אח ממדינת הים ובבא האחין שחלקו ובא בעל חוב כו׳: שלשה שירדו לשום. קרקע למכור למזונות אשה או ליתומין או לפרוע לבעל חוב: אחד אומר במנה. שוה שהן כ״ה סלעים שהן ק׳ דינר: וא׳ אומר בכ׳ סלע. דהיינו פ׳ דינר: ואחד אומר בל׳ סלעים. שוה דהיינו ק״כ דינר נידון שומת הקרקע במנה. ומאן דאמר תידון במנה משום דהיינו מילתא מציעתא שזה אמר כ׳ סלעים והשלישי ל׳ והשני הממוצע ביניהן מנה דהיינו כ״ה סלע. ור׳ אליעזר בר׳ צדוק לא נקיט ההוא דאמר בל׳ אלא הני תרי קמאי דחד אמר בכ׳ וחד אמר במנה ולהכי אמר תשעים דהיינו מילתא מציעתא בין פ׳ דינר לק׳:

ז) נראה פשוט דחסר כאן בדברי רבינו וכ״ל אבל בג׳ אחין שחלקו ובא להם אח ממדינת הים דלא שייך סברא זו משו״ה מקמצין וגבי סיפא וכו׳

דמתורת מנה לא מפקי ליה. ולישלח למימר דניזיל בתר בתראי דלא גרעי ממנה דיש לתפוס המועט כדפ"ה: **מסתייה** דקא טפינא [כולי האי] אחבראי. שכן הסדר דשניס הפוחתים מדברים תחלה:

אדרבה האי ארעא מאה ותליסר ותילתא שויא. תימה לר"י דהשתא אי לא הוי אלא תרי דחד אמר מנה וחד אמר שלשים הוה אמינא דמאה ועשרה שויא דכן האמת נראה לר"ע והשתא דאיתיה להאי דפחות מכולהו אמר תלתא ותילתא הוי טפי:

הדרן עלך בית כור

תשעין שוה והאי דקאמר עשרים דקא טעי עשרה לאחוריה והאי דקא אמר מנה קא טעי עשרה לקמיה אדרבה האי ארעא מאה ועשרה שויא והאי דקאמר מנה קא טעי עשרה לאחוריה והאי דקאמר שלשים קא טעי עשרה לקמיה נקוט מיהת תרי קמאי בידך דמתורת מנה לא מפקי ליה אחרים אומרים עושין שומא ביניהן ומשלשין קא סברי האי ארעא תשעין ותלתא ותילתא שויא האי דקא אמר עשרים קא טעי תליסר ותילתא לאחוריה והאי דקאמר מנה קא טעי תליסר ותילתא לקמיה ובדין הוא דלימא טפי והאי דלא קאמר סבר מיסתאי דקא מטפינא כולי האי אחבראי אדרבה הא ארעא מאה ותליסר ותלתא שויא האי דקאמר מנה קא טעי תליסר ותלתא לאחוריה והאי דקאמר שלשים טעי תליסר ותלתא לקמיה ובדין הוא דקאמר טפי סבר מיסתאי דקא מטפינא כולי האי אחבראי נקוט מיהת תרי קמאי בידך דמתורת מאה לא מפקי ליה אמר רב הונא הלכה כאחרים אמר רב אשי טעמא דאחרים לא ידעינן הלכתא עבדינן כוותייהו (ו) תנו דייני גולה עושין שומא ביניהן ומשלשין אמר רב הונא הלכתא כדייני גולה אמר רב אשי טעמא דדייני גולה לא ידעינן הלכתא עבדינן כוותייהו: **מתני'** אהאומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך משמנין ביניהן ונוטל חצי שדהו חציה בדרום אני מוכר לך משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום והוא מקבל עליו מקום הגדר חריץ ובן חריץ וכמה הוא חריץ ששה טפחים ובן חריץ שלשה: **גמ'** א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בלוקח נוטל כחוש שבו (ו) א"ל רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן והא אנן משמנין ביניהן תנן א"ל אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא מסיפא דקתני סיפא חציה בדרום אני מוכר לך משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום ואמאי משמנין ביניהן והא חציה בדרום אמר ליה אלא לדמי ה"נ לדמי: מקבל עליו מקום גדר כו': התאנא חריץ מבחוץ ובן חריץ מבפנים וזה וזה אחורי גדר כדי

פשעים. דיגר שויא דהיינו כ"ב סלעים וחצי וכל אחד טועה מעט זה שאומר כ' מזלזל שתי סלעים ומחצה משויין וזה שאומר מנה מעלה בדמים שתי סלעים ומחצה דניחא ליה למימר ששניהן טועין קצת זה למעלה וזה למטה ונאמר דשוה ל' דהיינו כ"ב סלעים ומחצה דהשתא אזלינן בתר דברי שניס הפחותים ותפשת מועט תפשת ולא נלך אחרי מי שאומר מנה ומימא דהוא לבדו עומד על אמיתתו של דבר מכל וכל והשאר טעו: **לאחוריה.** ששוה עשרה יותר והניח עשרה אחריו שהיה לו לתפוס בחשבונו: **לקמיה.** שלקח עשרה לפניו כלומר יותר מן הראוי הוסיף ולקח מחשבון שלפניו העתיד לבא שלא היה ראוי לתפוס: **מאה ועשרה שויא.** והוה ליה למימר תידון במאה ועשרה דמאי חזית דאזלת בתר ראשון ושני אבל השלישי טעה יותר מדאי אדרבה תפוס דברי השני והשלישי אבל הראשון טעה יותר מדאי: **נקוט מיהת תרי קמאי כו'.** כלומר כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי יש לנו לילך אחרי שניס הפחותים דמתורת מנה לא מפקי ליה כלומר שלפי דבריהם יש לנו לומר שקרוב למנה שוה אבל לא מנה בכלל ולא אחר תרי בתראי שאומרין יותר ממנה דתפשת מרובה לא תפשת והרי כולם מודים שקרוב למנה שוה הלכך יתן תשעים: **עושין שומא כו'.** כדפרישית לעיל [ע"א]. ות"ק סבירא ליה דאיכא למימר דלא טעי אינש כלל והלכך אמצעי תפוס והשאר שמא טעו ור' אלעזר בר' לזוק סבר טעי אינש בעשרה לזלזל או בעשרה להוקיר ואחרים סברי טעי אינש בי"ג ושלש בדבר ששוה יותר משמונים: **ובדין הוא דלימא.** דשויא טפי [מנה] ושאר דיגר (ג) דהיינו י"ג ושליש יתר על שויו והאי דלא אמר היינו משום דליו מה שמוסיף על חבירו כ' שחבירו אומר פ' והוא אומר מנה ואע"פ שאין אנו יודעין איזה דברי ראשון אפ"ה נושאין ונותנין בדבר וכל אחד יודע מה בלבו של חבירו ולאחר שנשאו ונתנו בדבר תוקעין את לבם לומר הנראה בעיניהם וכיון שידע שחבירו רוצה לומר שמונים ירא הוא לומר יותר ממנה: **אדרבה הא ארעא כו'.** הך סוגיא כי ההיא דלעיל מפרשא כולה: **טעמא דאחרים לא ידעינן.** דלא מסתבר טעמייהו הלכתא עבדינן כוותייהו בתמיה אלא הלכתא עבדינן כת"ק דאמר תידון במנה: ה"ג **תנו דייני גולה עושין שומא כו'.** סתם בריתא שונין (ג) כאחרים והכי גרס' לה בפירושי ר' חננאל: **דייני גולה.** שמואל וקרנא (ו): **הלכתא כדייני גולה.** דהיינו נמי הלכתא כאחרים. ולומא חדא מכלל דחבירתה איתמר ומשום דמילתא דפשיטא היא דהיינו הך לא חש הגמרא להקשות ולמימר והא אמרה רב הונא חדא זימנא אלא היכא דלא דמו אהדדי הנהו תרתי מילי שפיר שיש שינוי לשונות בין זה לזה והטעמים שוין הסם אורחיה דגמרא לפרושי (ו). כן נראה בעיני: **מתני' משמנין ביניהם.** מפרש בגמ': **משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום.** כולה מפרשא בגמ': **ומקבל עליו.** מוכר לתת מחצי שדהו מקום הגדר לגדור זה הלוקח חצי שדהו מכל צד מפני החיות שלא יכנסו לתוכו דסתם מוכר חצי שדה מוכר לו כל צרכי שדה אבל היכא דמכר לו שדה שלם הסם מילתא דפשיטא היא שמכר לו את כולו ומה יוסיף ליתן לו יותר: **חריץ.** פושי"ר בלע"ז: **ובן חריץ.** חריץ קטן שבין הגדר לחריץ הגדול: **ו' טפחים.** רחבו באורך כל השדה. ובגמ' מפרש למה לי כל הני: **גבי' לוקח נוטל כחוש.** יד הלוקח על התחתונה לפיכך נותן המוכר ללוקח המקום הגרוע שבאותו שדה דדלמא דמי חצי השדה אמר לו לפיכך נוטל מן הכחוש יותר מן החצי כדי דמי חצי השדה כדמפרש לקמיה והיינו רוותא דמוכר דרוצה אדם בקב עדית יותר משני קבין זיבורית. והא דקתני משמנין היינו כדמפרש בבכורות בפרק הלוקח עובר פרתו (ד) דקתני שני רחלין שלא ביכרו וילדו שני זכרים כו' ר' עקיבא אומר משמנין ביניהן ומפרש ר' יוחנן בגמ' [בכורות יח.] וכהן נוטל כחוש וכל כי הך סוגיא איתא התם ומפרש מאי משמנין שומן יהא ביניהן ואי מייתי כהן רואיה שקיל. ה"ג שומן יהא ביניהן ומה ששוה חצי השדה היפה יותר מן החצי הכחוש יהא ביניהן ויוסיף לו מוכר ללוקח מן הקרקע הרבה עד שיהא שוה כחלק היפה שעיכב המוכר לעצמו כדמפרש לקמיה. ומיהו לגמרי לא יפסיד הלוקח השומן כי התם דהתם שמא הכחוש של כהן הוא הלכך כיון דלא מצי מייתי רואיה מפסיד אבל הכא ודאי מכר לו כל חצי שדהו והדבר ידוע דכל החצי מוכר ומן הדין היה לו ליטול חצי היפה וחצי הכחוש אלא משום דמצי א"ל דמי חצי השדה מכרתי לך כדלקמן הלכך ידו על התחתונה ליטול מן הכחוש בשוה חצי השדה: **והאגן משמנין ביניהן תנן.** דמשמע יד שניהן שוה ליטול זה כשומא שנוטל זה מן היפה ומן הכחוש דכי הדדי פלגי בגוף הקרקע והכי נמי מוכח בבכורות דהכי משמע ליה משמנין לר' חייא בר אבא דכי הדדי פלגי בגוף הקרקע דאמר ליה ר' חייא בר אבא לר' יוחנן התם והא משמנין ביניהן תנן ואמר ליה נמי ר' יוחנן אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא מסיפא דקתני מת אחד מהן המוליא מחבירו עליו הראיה ואי ס"ד משמנין ביניהן דכי הדדי פלגי הכא נמי לפלוג כי הדדי אלא מאי משמנין כו': **אדאכלת כפנייתא תרגימנא.** לריסא מסיפא (ה): **אמאי משמנין ביניהן.** כלומר אם כדברין כן הוא דחצי שדה אני מוכר לך ממש הוא למה משמנין ימתחו קו הממה ויטול הלוקח חציה בדרום הן כחוש הן יפה שהרי כך פירש לו חציה בדרום אלא מדקתני אפי' בסיפא משמנין שמע מינה דהאי דקתני משמנין לדמי הוא וכדפרישנא לעיל כלומר מה ששוה חצי שדה זו מכרתי לו מן הקרקע באיזה מקום שארצה אתן לך מיהו ריסא דמתני' שמין כל השדה ואם עלו דמיה ק' דינר נותן מוכר ללוקח מה ששוה נ' דינר במקום הכחוש בשדה זו יד הלוקח על התחתונה וזהו פירוש משמנין ביניהן ונוטל חצי שדהו פירוש כדמי חצי שדהו אבל סיפא דמתני' אין שמין כל השדה אלא חציה שבדרום הן כחוש הן יפה ומה ששוה חציה שבדרום נותן המוכר ללוקח כנגד אותן הדמים באיזה רוח שירצה דהיינו בכחוש דיד הלוקח על התחתונה דדלמא זה שאמר חציה שבדרום שומת חציה שבדרום קאמר ולא חציה שבדרום ממש הוא שמכר לו. כן נראה בעיני וכן פירש רבינו חננאל: כדי

עין משפט נר מצוה

לה א ב ג ד ה מיי' פכ"ז מהל' מכירה הל' כב טוש"ע מ"מ סי' ריט סעיף כ:

רבינו גרשום

קא טעי ר' דינר. אמר פחות ממה ששוה: והאי דאמר מנה טעי ר' יוחר משויו: אדרבה. מאי חזית דאזלת בתר הני תרי (ו) דאזלי חד בתר כ' וחד בתר מנה וממצעת ליה אאמצע זיל בתר הני בתראי דחד אמר מנה וחד אמר ל' וממצע ליה בק"י. ומשני ר' אלעזר לעולם בתר צ' דינר הוא דאזלי דנקוט הני תרי בידך דחד אמר כ' סלע וחד אמר מנה משום דמתורת מנה לא מפקי ליה לקרקע דליכא בהו דשם ליה טפי ממנה אבל מאן דאמר ל' סלע מפיק ליה מתורת מנה: אחרים אמרו עושין שומא ביניהן. בין הראשון ובין השלישי ומשלשין מה שיש ביניהן דבין ההוא דאמר כ' דהיינו פ' דינר ובין מאן דאמר ל' דהיינו ק"כ דינר איכא ביניהו מ' דינר וחלק מ' לג' חלקים ונמצא לכל חלק וחלק תליסר ותלתא ואמטול הכי מתחלקין הכי דהאי ארעא תשעין ותלתא ותילתא שויא והאי דקאמר כ' דהיינו פ' הוסיף עליהן תליסר ותלתא הרי כאן תשעים ותלתא ותילתא וקא טעי האי תוספת דאמר פחות ממה ששוה. והאי דקאמ' מנה קא טעי תליסר ותלתא לקמ' טפי והשתא תוסיף הני תליסר ותילתא על תשעין ותלתא הרי כאן ק"ו וב' שלישין והאי דלא קאמר האי תוספת שעל המנה סבר מסתאי כלומר די לי שהוספתי על חבירי כל כך שהוא אומר פ' דינר ואני אומר ק' ומוסיף עליו כ' דינר: אדרבה. מאי חזית דאזלת בתר הני דכ' ומנה זיל בתר הני דחד אומר במנה וחד אמר ל' לאוקמי נמי האי ג) שלש שומא והכא מצית לפרש האי ארעא מאה ותליסר ותלתא שויא כלומר בין האי דאמר כ' למאן דאמר ל' איכא מ' דינר חלוק מ' לג' חלקים תמצא לכל חלק תליסר ותילתא ומש"ה האי דקאמר מנה קא טעי תליסר ותילתא ואמר פחות משוויה והאי דקאמר ל' טעי תליסר ותילתא לקמיה טפי משוויה ובדין הוא דנימא טפי מק"כ דינר בו' ושני שלישים והאי תוספ' ו' דינר ושני שלישי בדין הוא דבעי לאיסופי על ל' סלעים אלא סבר מסתאי דקא מטפינא על חבירי חזית דאזלת בתר הני זיל בתר הני. ומשני לעולם בתר האי דשויא ליה מנה דינא הוה דאזלי דמתורת ק' לא מפקי ל' אבל האי דשויה ליה ל' קא מפיק ממנה. וטעמא דאחרים לא ידעי' משום דאיכא לאקשויי עלייהו כדמקשי' אדרבה האי ארעא כו' ועוד ובדין הוא דלימא טפי ולא פסקי למילתייהו והיכי נעביד הלכתא כותייהו ומש"ה אמר טעמא דאחרים לא ידעינן: דייני גולה. שמואל וקרנא אמרו כמילתא דאחרים קא פרשי' לי' ומקשי' להו כמו לאחרים: **פיס'** האומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך. והיתה אותה שדה חציה עידית וחציה זיבורית וכל אותה שדה שוה ל' דינר. אבל חציה האחד שוה כ' דינר וחציה האחר שוה י' דינר אם נותן לו חציה השדה הכחוש משמנין ביניהם. כלומר ישומו כמה חלק זה כדי שלא תקפוץ שם חיה ותפסד תבואתו: תנא חריץ מבחוץ. של גדר. ובן חריץ סמוך לגדר. וזה וזה מבחוץ לגדר:

ו) נראה לפ"ל דאמר חד בכ' וחד במנה וממצעת ליה וכו'. ג) אולי ל"ל האי שלוש בשומא.

מסורת הש"ס

ו) [בכורות יח.], ג) [סנהדרין ח: ע"ש], ג) כמ"ל: לפרוכי,

הגהות הב"ח

(א) גמ' תנו דייני גולה. נ"ב ס"ל דייני גולה אמרי: (ב) רשב"ם ד"ה ובדין הוא וכו' ושאר דיגר דהיינו י"ג ושלש: (ג) ד"ה ה"ג תנו וכו' כאחרים. נ"ב ע' בפרשב"ם בדף ק' סוף ע"ל: (ד) ד"ה לוקח וכו' עופר פרתו דף י"ז דקתני רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים: (ה) ד"ה תרגימנא לריסא מסיפא טרחנו ליישבה הס"ד:

לעזי רש"י

פושיי"ר [פושי"ד]. תעלה.

מוסף רש"י

אדאכלת כפנייתא בבבל. בעוד שהייתה אוכל תמרים בבבל ומעדן את עצמך (בכורות יח.).

הדרן עלך בית כור

רבינו גרשום (המשך)

הנשאר למוכר מוטב מחלק הלוקח וישלים המוכר או מגוף הקרקע או יחזיר לו מן הדמים עד שיהא חלקו שוה כחלקו וה"ג לוקח אם חציו שלו טובה מחציו של מוכר משלים מחלקו בקרקע עד שיהא חלק המוכר שוה כחלקו. ואם אמר לו בפירוש חציה של צד דרום אני מוכר לך והוא גרוע או מוטב מחצי האחר משמנין ביניהם בדמים שאם חצי שבצד דרום זיבורית היא כנגד הנשאר ינכה לו המוכר מן הדמים כנגד מה שהיא ואם מוטבת היא יוסיף לו הלוקח מעות ולעולם החצי שבדרום נוטל הלוקח בין פחות בין מוטב הואיל ואמר חצי שדה אני מוכר לך מ"מ משמנין ביניהן שיהא חלקו שוה קתני רישא דמתני' דמשמנין ביניהן ובגופה של קרקע שמעינן השתא: אמר ר' חייא ולוקח נוטל כחוש. שברשות מוכר הוא אם הוא רוצה להשלים לו מן העידית ישלים או ינכה לו מן הדמים ולעולם החלק כחוש יטול לוקח: והא אנן משמנין ביניהן תנן. דמשמע ברשות תרוייהו שאם נתן לו הזיבורית יחזור לו העידית שיעור שיהו שוין יחד בין בזיבורית בין בעידית. ואם נתן לו העידית יחזור לו ממנה עד שיהו שוין דהשתא משמע דברשות דתרוייהו הוא: אדאכלת בפנתא דבבל. כלומר שהיית אוכל תמרים ולא היית מדקדק בדבר: יהא חציה בדרום קאמר ליה. דמשמע אותה חציה ממש או עידית או זיבורית: אלא לדמי. לעולם חציה בדרום נוטל ואם היה זיבורית ינכה לו מן הדמים ואם יש לו עידית יחזור לו לוקח מעות: ה"ג. לעולם לוקח נוטל כחוש וינכה לו מן הדמים ממה שהוא פחות והיינו משמנין: **פיס'** ומקבל עליו המוכר ליתן לו מקום הגדר. שלא ידרסו בשדהו. וחריץ בן ג' טפחים רוחב מחוץ לגדר. וכן חריץ קטן בן חריץ גדול ולגדר